

⁹⁸ Okruzhne viche v Kolomyi // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 8 maia. – Ch. 38. – S. 1–3. – S. 1; Vichevy rukh. Okruzhne viche v Kolomyi // Narod. Radykalna politychna chasopys. – 1919. – 9 maia. – Ch. 19. – S. 3; Do oborony! Mova D. S. D-ra I. Makukha na okruzhnim vichu v Kolomyi // Republika. – 1919. – 13 maia. – Ch. 83. – S. 1.

⁹⁹ Instruksiiia do otvorennia diialnosti povitovykh, selskykh, mistechkovykh i miiskykh Kharchevykh Uprav // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 20 liutoho. – Ch. 14. – S. 2–3; Spravy Kharchevi. Ch. 3603 19 Do vsikh hromadskykh Uriadiv v poviti // Tovmatski Visty. Orhan povitovoho komisariatu Ukrainkoi Natsionalnoi Rady v Tovmachy. – 1919. – 21 (8) berezillia. – Ch. 10. – S. 1; Uriadovi viddil. Rozporiadok Rady Derzhavnykh Sekretariv z d. 17. liutoho 1919 r. v kharchevykh spravakh // Republika. – 1919. – 21 liutoho. – Ch. 17. – S. 1; Uriadovi viddil. Rozporiadok Derzhavnoho Sekretaria vnutrishnikh sprav z dnia 17. liutoho 1919 r. v spravi organizatsii kharchevykh uprav // Republika. – 1919. – 21 liutoho. – Ch. 17. – S. 1–2; Uriadovi viddil. Rozporiadok Derzhavnoho Sekretariatu zemelnykh i vnutrishnikh sprav z dnia 21. liutoho 1919 v spravi prymusovoi upravly zemli na rik 1919 // Republika. – 1919. – 23 liutoho. – Ch. 19. – S. 1–2.

¹⁰⁰ Zhyttia Pokuttia. Kooperatyvnyi rukh // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 20 liutoho. – Ch. 14. – S. 4.

¹⁰¹ Zhyttia Pokuttia. Yul. K. Kooperatyvnyi rukh v Kolomyishchyni / Yul. K. // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 10 tsvitnia. – Ch. 28. – S. 3–4.

¹⁰² Zhyttia Pokuttia. Vidnovlennia chyt. «Prosvity» i osnovannia kruzhka «Silskoho Hospodaria» v Diatkiivtsiakh // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 20 liutoho. – Ch. 14. – S. 4; Osnovni zbory kooperatyvy v Slobidtsi // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 20 tsvitnia. – Ch. 31–32. – S. 7.

¹⁰³ Kharchi dlia Pokuttia // Hromadskiy holos. – 1919. – 22 bereznia.

¹⁰⁴ Nova Rada. – 1919. – 24 sichnia; Ukhvala Ukrainkoi Natsionalnoi Rady z dnia 3. sichnia 1919 r. pro zluku Zakhidno-Ukrainkoi Narodnoi Republiky z Ukrainkoi Narodnoi Respublikoi // Vistnyk derzhavnykh zakoniv i rozporiadkiv Zakhidnoi Oblasty Ukrainkoi Narodnoi Respubliky. – 1919. – 31 sichnia. – Vyp. 1. – S. 1.

¹⁰⁵ Zhyttia Pokuttia. Informatsiine biuro // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 23 liutoho. – Ch. 15. – S. 3.

¹⁰⁶ Zhyttia Pokuttia. Sprava zasnuvannia filii «Informatsiinoho Biura» // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 16 liutoho. – Ch. 13. – S. 4.

¹⁰⁷ Visty Filii Tsent. Infor. Biura v Kolomyi [Kuty, Hvizdets, Horodenka, Yabloniv] // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 9 marta. – Ch. 19. – S. 4; Visty Filii Tsent. informatsiinoho Biura v Kolomyi. Ahentura Zabolotiv // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 13 marta. – Ch. 20. – S. 3; Visty Kolomyiskoi Filii Tsentralnoho Informatsiinoho Biura Ukr. Nar. Republiky. Agentura Obertyn // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 17 marta. – Ch. 4. – S. 2; Horodenka // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 19 marta. – Ch. 6. – S. 2; Agentura-Yabloniv, 21 / III. s. r. // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 21 marta. – Ch. 8. – S. 2; ta in.

¹⁰⁸ Kolomyiska filia Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii U.N.R. // Pokutskiy Vistnyk. – 1919. – 27 liutoho. – Ch. 16. – S. 4; Filia Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii U.N.R. v Kolomyi // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 13 marta. – Ch. 1. – S. 1.

УДК 94(477.8)[323.2:82-051] «1918/1919»

© Микола Гуйванюк
(Чернівці)

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В ПЕРІОД ЗУНР

У статті розкрито головні напрямки суспільно-політичної діяльності української літературної інтелігенції в період ЗУНР. Наголошується на їхній роз'яснювальній роботі серед населення з підготовки українського суспільства до можливості утворення української держави.

З проголошенням ЗУНР українські письменники взяли активну участь у розбудові українських державних структур на місцях. Письменники долучилися до організації діяльності Українських повітових національних рад, які за своїми функціями повинні були замінити повітові ради, що діяли при австрійському режимі. Письменник Осип Маковей прийняв керівництво Заліщицьким повітом, Городенківським повітом – Т.Окуневський, Долинським – С.Данилович, а в Самборі – А.Чайковський.

Окремі літератори включалися до дипломатичних делегацій ЗУНР. Зокрема, К.Левицький та О.Назарук намагалися брати участь у роботі Ризької мирної конференції (1920 – 1921 рр).

Ключові слова: ЗУНР, письменники, Галичина, В.Стефанік, Марко Черемшина, А.Чайковський.

Н. Гуйванюк
(Черновцы)

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ В ПЕРИОД ЗУНР

В статье раскрыты основные направления общественно-политической деятельности украинской литературной интеллигенции в период ЗУНР. Отмечается их разъяснительная работа среди населения по подготовке украинского общества к возможности образования украинского государства.

С провозглашением ЗУНР украинские писатели приняли активное участие в развитии украинских государственных структур на местах. Писатели приобщились к организации деятельности Украинских уездных национальных советов, которые по своим функциям должны были заменить уездные советы, которые действовали при австрийском режиме. Писатель Осип Маковей принял руководство Залещицким уездом, Городенковским уездом – Т.Окуневский, Долинским – С.Данилович, а в Самборе – А.Чайковский.

Отдельные литераторы включались в дипломатические делегации ЗУНР. В частности, К.Левицкий и О.Назарук пытались участвовать в работе Рижской мирной конференции (1920 – 1921 гг).

Ключевые слова: ЗУНР, писатели, Галичина, В.Стефанік, Марко Черемшина, А.Чайковський.

M. Guyvanyuk
(Chernivtsi)

SOCIAL AND POLITICAL ACTIVITIES OF UKRAINIAN LITERARY INTELLECTUALS IN WUPR PERIOD

In the article the main directions of political activity Ukrainian literary intellectuals during WUPR. It is noted in their explanatory work among the population on preparation of Ukrainian society to the possibility of the formation of the Ukrainian state.

Declaration of WUPR Ukrainian writers took part in the development of Ukrainian authorities on the ground. Writers have joined to the Organization of Ukrainian national county councils, whose functions were to replace the county council, acting under the Austrian regime. The writer Osip Macovei took leadership Zalizhchyky County, Horodenka County – T. Okunevskyu, Dolyna – S. Danylovych, and Sambor – A. Chaykovskyu.

In addition to economic affairs Mark Cheremshyna had to act as peacemaker during capture Pokuttya Romanian army in May 1919 led the writer to negotiate with the Romanian Authority for further action. Marco Cheremshyna could not avert the seizure of a large part Pokuttya Romanian troops, but he was able to persuade the enemy didn't doing repressions against the local population, and to ensure a civilized transfer of territory officials, who characterized loyalty to Ukrainian.

In addition to activities in representative bodies WUPR and direct field activities, representatives of literary intellectuals took part in the development of all possible diplomatic service and mandated foreign policy WUPR.

Some writers included diplomatic delegations WUPR. In particular, K. Levytskyi and O. Nazaruk attended the Riga Peace Conference (1920 – 1921 years).

Keywords: WUPR, writers, Galicia, V. Stefanyk Marco Cheremshyna, A. Chaykovskyu.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розбудови української держави важливим є включення в державотворчі процеси широкого кола інтелектуалів. Показовою в цьому плані є участь представників української літературної інтелігенції в суспільно-політичних процесах у період ЗУНР. Хоча це була невелика за чисельністю група осіб, проте надзвичайно авторитетна й впливова в середовищі української громади. Заслуга українських літераторів полягала в тому, що вони не шукали якихось привілеїв та вигоди, а в поті чола працювали над розбудовою державних інституцій, нерідко набуваючи досвіду в процесі роботи.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Означена тема частково порушувала-

ся в окремих працях О.Павлишина¹, А.Королька², М.Васильчука³, Н.Литвин⁴ та ін. Проте предметом розгляду зазначених досліджень були державотворчі процеси в ЗУНР загальною або на окремих адміністративних територіях. Тому комплексного дослідження із порушеної у статті проблематики ще й досі немає.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити суспільно-політичну діяльність української літературної інтелігенції в період ЗУНР.

Для досягнення мети автор ставить наступні **завдання**:

- показати роль представників української літературної інтелігенції в пропаганді ідеї проголошення української державності в умовах неминучого розпаду Австро-Угорщини;
- розкрити участь літераторів у створенні Української Конституанти;
- простежити діяльність представників літературної інтелігенції у представницьких органах влади ЗУНР на теренах Галичини.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На початок XIX ст. у Галичині й Буковині сформувалося середовище української літературної інтелігенції, яка активно включилася в суспільно-політичні процеси. В результаті, письменники не тільки стали впізнаванішими, але й відігравали помітнішу роль у захисті українських національних інтересів.

Показовим є те, що на початку Першої світової війни, коли утворився Легіон УСС, до нього активно долучилися талановиті письменники, поети і публіцисти А.Бабюк (Миротлав Ірчан), Б.Лепкий, Л.Лепкий, А.Лотоцький, О.Назарук, Р.Купчинський, М.Угрин-Безгрішний, Ю.Шкрумеляк, П.Карманський, О.Луцький, М.Яцків, С.Чарнецький, В.Пачовський та ін. Частина з них брала участь у бойових діях як стрільці, а решта гуртувалися навколо підрозділу «Пресова квартира», яка стала кузницею літературної і мистецької творчості стрілецьтва. З-під їх пера вийшла стрілецька поезія та проза, яка започаткувала новий напрям в українській літературі. Окрім цього, Українські письменники проводили велику просвітню роботу серед українського населення. Особливо це стосується періоду перебування Січових стрільців на Наддніпрянській Україні.

Після того, як на середину осені 1918 р. все очевиднішою ставала неминучість розпаду Австро-Угорщини, український політичний

провід почав схилитися до ідеї реалізації українцями права на самостійне державне життя. Одними з перших цю ідею підтримали літератори. Завдяки їхній активній організаційній діяльності у багатьох повітах Східної Галичини пройшли масові народні віча, на яких обговорювалося майбутнє краю у випадку розпаду Австро-Угорщини. Більшість народних віч закінчувалися ухваленням резолюцій про рішуче неприйняття можливості приєднання Галичини до Польщі, на них вимагали утворення окремого українського коронного краю у складі реформованої Австро-Угорської імперії. Показовою у цьому є резолюція народного віча в Снятині за підписом В. Стефаника від 21 вересня 1918 р.: «[...] Всі Українці Снятинської Землі протестують отсим урочисто і привселюдно проти всяких змагань якогонебудь прилучення Східної Галичини до будучої Польщі, укріплюють свій протест народньою присягою, що ані ніхто із живих Українців повіту, ані ніхто із їх потомків ніколи-преніколи не узнає польської приналежності державної ні то польського суверена..., а урочистою клятбою одностайно і однодушно зобов'язуються всім таким насильним змаганням супротивити силу діла до послідної кроплі крови»⁵. Аналогічні віча проводили на Коломиїщині К. Трильовський, а на Бережанщині – А. Чайковський.

У жовтні 1918 р. стало зрозуміло, що Австро-Угорщину чекає неминучий розвал, і вже очевидними були відцентрові тенденції з боку поляків, чехів, словаків, угорців та інших народів, що населяли імперію. В цих умовах 18 жовтня 1918 р. українська парламентська репрезентація скликала у Львові Українську Конституанту, яка проголосила себе Українською Національною Радою (УНРадою) з повноваженнями парламенту. До неї увійшли 33 українські депутати австрійського парламенту, 34 депутати Галицького та 16 – Буковинського крайових сеймів і по три представники від національно-демократичної, радикальної, соціал-демократичної партій. Літераторів представляли: О. Барвінський, В. Будзиновський, О. Колесса, К. Левицький, Ю. Романчук, В. Стефаник, С. Смаль-Стоцький, К. Трильовський, О. Попович, К. Студинський та О. Безпалко.

У ніч з 31 жовтня на 1 листопада на засіданні львівської делегації Української Національної Ради, яке проходило під керівництвом правника та публіциста К. Левицького, було вирішено перебрати під свій контроль у Львові

усі запаси продовольства та важливі адміністративні органи. В результаті, на ранок 1 листопада 1918 р. українське військо без кровопролиття і жертв зайняло Львів.

Загроза захоплення влади поляками змусила керівництво львівської делегації УНРади ухвалити остаточне рішення про збройний виступ. Відповідальність лягла на Центральний військовий комітет, перейменований в Українську генеральну військову команду на чолі з Д. Вітовським, до складу якого входило сім чоловік, серед яких був й уродженець Снятина отаман Легіону УСС публіцист Семен (Сень) Горук.

Приклад Львова надихнув усі українські повіти Галичини, де представники української національності перебрати владу до своїх рук. Певною мірою до цього спричинилися й представники літературної інтелігенції. Як стверджує дослідник О. Павлишин, письменник Осип Маковей прийняв керівництво Заліщицьким повітом, Городенківським повітом – Т. Окуневський, Долинським – С. Данилович, а в Самборі – староста Грабовський передав владу А. Чайковському, проявивши через декілька днів ініціативу консультувати українського керівника з питань адміністрації⁶.

Українські письменники активно долучилися до організації діяльності Українських повітових національних рад, які за своїми функціями повинні були замінити повітові ради, що діяли при австрійському режимі. На початку листопада 1918 р. Тернопільська громада обрала письменника П. Карманського головою повітового комітету УНРади. Окрім своїх посадових обов'язків, він на власні кошти двічі на тиждень видавав газету «Голос Поділля», яка згодом була перейменована на «Український голос»⁷.

У Снятинському повіті головою повітової УНРади став адвокат І. Семанюк (письменник Марко Черемшина). Як засвідчив сучасник М. Фірманюк, коли влітку 1918 р. стало очевидним, що Австрія упаде, «... Черемшина став підготовляти громади, аби західні області приєднати до України»⁸. Тому, коли на початку листопада 1918 р. під час народного віча було обрано народний комітет, що мав перебрати владу від представників уже неіснуючої Австро-Угорської держави, головою цього комітету і бургомістром було обрано Марка Черемшину. Окрім того, його разом з Василем Стефанником обрано до повітового комітету. Марко Черемшина невдовзі відмовився від посади

бургомістра на користь свого приятеля Семена Зінкевича, а сам зосередився на роботі в міському та повітовому комітетах. До сфери повноважень зазначених комітетів входило досить широке коло питань, а саме: забезпечення населення продуктами та паливом, організація освіти, медичного забезпечення тощо. Окрім цього, йшла підготовка до проведення земельної та податкової реформ. Варто зазначити, що тоді доводилося працювати в умовах українсько-польської війни. У цей напружений час Марку Черемшині довелося виконувати роль миротворця під час захоплення румунським військом Покуття у травні 1919 р. Оскільки Снятин був прикордонним містом з Буковиною, окупованою Румунією, відповідно повітовий та міський комітети відправили делегацію на чолі з Черемшиною для переговорів з румунською адміністрацією щодо подальших дій. Незважаючи на те, що письменник не зміг відвернути захоплення значної частини Покуття румунськими військами, йому вдалося переконати противника не чинити репресій щодо місцевого населення, а також забезпечити цивілізовану передачу влади поляку Немчевському, який відзначався лояльністю щодо українців.

Окрім включення до складу УНРади, В. Стефанику пропонували посаду секретаря земельних справ уряду ЗУНР. Як виявилось, він не прийняв пропозиції, а зосередився на розбудові українських інституцій на рідній йому Снятинщині. Його як одного з чільних діячів українського національного руху було включено до галицької делегації, яка їздила у січні 1919 р. до Києва на підписання Акта Злуки між УНР та ЗУНР. Принагідно зауважимо, що радянська історіографія та літературознавство цей факт з біографії письменника замовчували або перекручували, вийнявши із контексту речення про незадоволення письменника хаосом, який побачив у столиці внаслідок попередніх воєнних дій. У той же час збереглися свідчення його своячки Олени Плешкан про те, що зразу по приїзді з Києва літератор згадував, що під час віча на Софійському майдані він плакав від радості⁹. Його українська патріотична позиція також підтверджується і сюжетами новел цього періоду.

Активно відстоював українські національні інтереси на посаді Долинського повітового старости публіцист і редактор С. Данилович. Сучасники акцентували на його вмілому і справедливому керівництві повітом¹⁰. Окрім

налагодження інфраструктури, йому вдалося організувати на теренах повіту українське шкільництво і навіть залучити до цього чимало вчителів-поляків, які не дуже толерували українцям.

Вагомий внесок у розбудову української державності здійснив письменник Осип Назарук. Він належав до когорти літераторів, що пройшли вишкіл у січовому стрілецтві. На момент проголошення ЗУНР у нього за плечима був досвід редакторської і журналістської діяльності у часописах «Вістник Союзу Визволення України» та «Ukrainische Nachrichten». За рекомендацією С. Петлюри був призначений в уряді УНР міністром преси і пропаганди, зокрема, займався організацією телеграфно-інформаційних служб і виданням періодики. Наприкінці лютого 1919 р. вів переговори з урядом ЗУНР про об'єднання військових сил¹¹. За його активної участі у березні 1919 р. створено Галицьке інформаційне бюро – філіал Центрального інформаційного бюро УНР.

Серед українських літераторів, які активно включилися в державотворчі процеси в період ЗУНР, був і Андрій Чайковський. На момент розпаду Австро-Угорської імперії він перебував у Самборі, де долучився до розбудови українських інституцій. Зважаючи на значний досвід суспільно-політичної діяльності, громада Самбірщини обрала його повітовим комісарем. На цій посаді він здійснив організацію військової частини для захисту місцевих органів влади. Вступивши на довірену посаду, А. Чайковський одразу зіткнувся з проблемою управлінських кадрів, оскільки персонал колишньої адміністрації, що майже цілком складався з осіб польської національності, не бажав працювати для молодшої української держави. Використовуючи особисті знайомства та власний авторитет, за короткий час А. Чайковський заповнив вакансії українськими урядниками. Під його керівництвом у повіті були знешкоджені банди дезертирів, які тероризували села, організовано забезпечення селян дровами, виділено помешкання для безпритульних¹² тощо.

Також завдяки зусиллям А. Чайковського було відкрито паперову фабрику, організовано видання газети «Дністрові вісті», забезпечено роботу повітової лікарні. Оскільки Самбірщина розташовувалась у зоні бойових дій, то доводилося вирішувати дуже важкі

завдання – збереження громадського порядку в умовах війни, організація мобілізації до війська, допомога фронту продовольством та боротьба з мародерством.

Одним із тих, хто долучився до розбудови української держави, був письменник Юрій Шкрумеляк. Ще у 1914 р. вступив добровольцем до лав Легіону УСС, де у складі Другого куреня брав участь у відомій битві за гору Маківку (1915 р.), отримав звання підхорунжого. Водночас редагував сатирично-гумористичні стрілецькі газети «Самопал» та «Самохотник», публікувався в українській пресі Відня, в часописах «Стрілець», «Свобода» та ін. Перебуваючи 1918 р. удома, у ніч з 31 жовтня на 1 листопада перебрав владу в рідному селі Ланчин (Надвірнянщина)¹³. Зголосився добровольцем до УГА: призначений до «Пресової квартири» в м. Ходорові на Львівщині, публікував вірші, редагував часописи, зокрема великої популярності серед бойових побратимів набув його вірш «Питається вітер смерти», що став стрілецьким реквіємом (музика Михайла Гайворонського). Разом із М.Євшаном упорядковував архів Начальної команди УГА.

Окрім роботи у представницьких органах влади ЗУНР та безпосередньої діяльності на місцях, представники літературної інтелігенції брали посильну участь у розбудові дипломатичної служби та здійсненні зовнішньої політики ЗУНР. Окремі літератори включалися до дипломатичних делегацій ЗУНР. К.Левицький та О.Назарук намагалися взяти участь у роботі Ризької мирної конференції (1920 – 1921 рр.)¹⁴.

Навесні 1919 р. утворено дипломатичну місію УНР у Ватикані на чолі з графом М.Тишкевичем, а обов'язки секретаря при ньому мав виконувати письменник П.Карманський. Однак на реалізацію задуму забракло коштів: доїхавши до Лозанни (Швейцарія), М.Тишкевич змушений був відправити П.Карманського назад в Україну з доповідями для уряду та із завданням роздобути кошти для подальшої діяльності місії. Біля Тернополя поет під польським натиском разом з українським військом відступив за Борщів і опинився у «трикутнику смерті». Після вдалого чортківського наступу, внаслідок якого Тернопіль знову опинився в руках УГА, він виїхав до Рима, де під час аудієнції у Папи Бенедикта XV, яку мав 30 березня 1920 р.¹⁵ проінформував представників Ватикану про ситуацію у

Східній Галичині та про польські зловживання щодо українців-галичан.

Отже, представники української літературної інтелігенції одними із перших усвідомили необхідність підготовки українського суспільства до можливості утворення української держави при неминучому розпаді Австро-Угорщини. Найактивнішими у цьому виявилися В.Стефаник, К.Трильовський, а також А.Чайковський, які проводили роз'яснювальну роботу серед української спільноти на численних народних вічах.

Після того, коли восени 1918 р стали очевидним відцентрові тенденції з боку народів, що населяли Австро-Угорську імперію, українські літератори взяли безпосередню участь у створенні Української Національної Ради – найвищого репрезентаційного органу галицьких, буковинських та закарпатських українців.

З проголошенням ЗУНР українські письменники активно долучилися до розбудови українських державних структур на місцях. Найдієвішими вони були у повітових радах та на посадах повітових старост. Це стосується насамперед В.Стефаніка, Марка Черемшини, Т.Окуневського, С.Даниловича та А.Чайковського.

Літератори К.Левицький, О.Назарук та П.Карманський проявили себе на дипломатичній службі ЗУНР.

¹ Pavlyshyn O. Orhanizatsiia tsyvilnoi vlady ZUNR u povitakh Halychyny (lystopad – hruden 1918 roku) http://chtyvo.org.ua/authors/Pavlyshyn_Oleh/Orhanizatsiia_tsyvilnoi_vlady_ZUNR_u_povitakh_Halychyny_lystopad-hruden_1918_roku/ (data perehliadu 05.11.2016 r.).

² Korolko A. Stanovlennia u funktsionuvannia orhaniv ukrainskoi vlady na Pokutti v period Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki (1918 – 1919 rr.) / A.Korolko // Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istorii. – Ivano-Frankivsk : Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka, Vyp. 20. – S. 57 – 70.

³ Vasylichuk M. Literaturne kraieznavstvo (Kolomyia i Kolomyishchyna. KhKh stolittia): Navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv spetsialnosti «Ukrainska mova ta literatura» / M.Vasylichuk. – Kolomyia, 2007. – 112 s.

⁴ Lytvyn N. Diialnist dyplomatii Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliki u krainakh Zakhidnoi Yevropy (1920 – 1923) / N.Lytvyn // Filosofiia i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury. – Dnipropetrovsk, 2012. – Vyp 4 (1). S. 117.

⁵ Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv (TsDIAL Ukrainy), f. 146, op. 4, spr. 5193. ark.140. Tsyt za. Korolko A. Stanovlennia u funktsionuvannia orhaniv ukrainskoi vlady na Pokutti v period Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki (1918 – 1919 rr.) / A.Korolko // Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istorii. – Ivano-Frankivsk : Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka, Vyp. 20. – S. 58.

⁶ Pavlyshyn O. Orhanizatsiia tsyvilnoi vlady ZUNR u povitakh Halychyny (lystopad – hruden 1918 roku) http://chtyvo.org.ua/authors/Pavlyshyn_Oleh/Orhanizatsiia_tsyvilnoi_vlady_ZUNR_u_povitakh_Halychyny_lystopad-hruden_1918_roku/ (data perehliadu 05.11.2016 r.).

⁷ Stasiuk O. Zhyttievyi shliakh Petra Karmanskoho (hromadsko-politychnyi aspekt) / O.Stasiuk // Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist. – Lviv : Instytut ukrainoznavstva imeni I.Krypiakevycha, 2009. – Вур. 18. – S. 538.

⁸ Firmaniuk M. Spohady pro Ivana Semaniuka / M. Firmaniuk // Marko Cheremshyna u spohadakh, dokumentakh i materialakh. – Chernivtsi, 2014. – S 49.

⁹ Horak R. Krov na chornii rilli... / R.Horak. – K. : Akademiia, 2010. – S. 393.

¹⁰ Viddil rukopysnykh fondiv i tekstolohii Instytutu literatury im. T.H. Shevchenka Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy, f. 8 Stefanyk Vasyi, spr. 968. Danylovych Ivanna Severynivna. Spohady pro batka Severyna Teofilovycha Danylovycha. 1971 r., ark. 16.

¹¹ Syrota L. Osyp Nazaruk i diialnist presovykh biuro UNR i ZUNR u Stanyslavovi 1919 roku / L.Syrota // Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist. – Lviv: Instytut ukrainoznavstva imeni I.Krypiakevycha, 2009. – Вур. 18. – S. 545.

¹² Antoniuk I., Myktyyn A. Andrii Chaikovskiy – povitoviy komisar ZUNR na Sambirshchyni / I.Antoniuk, A.Myktyyn // Halychyna. – Ivano-Frankivsk, 2014. – S. 149.

¹³ Vasylichuk M. Literaturne kraieznavstvo (Kolomyia i Kolomyishchyna. KhKh stolittia): navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv spetsialnosti «Ukrainska mova ta literatura» / M. Vasylichuk. – Kolomyia, 2007. – S. 28.

¹⁴ Lytvyn N. Lytvyn N. Diialnist diplomatii Zakhidno-ukrainskoi Narodnoi Respubliki u krainakh Zakhidnoi Yevropy (1920 – 1923)... S. 117.

¹⁵ Stasiuk O. Zhyttievyi shliakh Petra Karmanskoho (hromadsko-politychnyi aspekt) / O.Stasiuk // Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist. – Lviv : Instytut ukrainoznavstva imeni I.Krypiakevycha, 2009. – Вур. 18. – S. 539.

Е. Готра
(Ирпінь)

АКАДЕМИК НИКОЛАЙ КАЩЕНКО КАК ОРГАНИЗАТОР РАБОТЫ АККЛИМАТИЗАЦИОННОГО САДА

В статье автор исследует деятельность академика Н.Ф. Кащенко в области акклиматизации. Дополнено биографию ученого за личным архивным фондом. Раскрыты организационные навыки деятельности, определены место и роль ученого в отрасли биологической науки и культуры в первой трети XX века. Исследовано историю создания Акклиматизационного сада. Отмечено популяризацию научных знаний и широкие разносторонние интересы ученого.

Ключевые слова: Н. Кащенко, академик, профессор, акклиматизация, Акклиматизационный сад.

Е. Gotra
(Irpın')

ACADEMICIAN MYKOLOI KASHCHENKO AS A FOUNDER OF THE ACCLIMATIZATION GARDEN WORK

The article explores a distinguished scientist and academician M. Kashchenko's succeeding in acclimatization work. The biography of the scientist is updated by his personal archival fund. The scientist's organizational skills activities, his place and role in the field of biological science and culture are revealed in the first third of the twentieth century.

M. Kashchenko (1855-1935) – an outstanding scientist, biologist, embryologist, zoologist, founder of the Siberian gardening, actively participated in the Ukrainian Academy of Sciences establishment. He headed the department of Physics and Mathematics in UAS, used to be a founder and director of lots of scientific institutions and organizations in the university centers of Ukraine and Russia. He is the author of over 200 scientific papers. M. Kashchenko is well-known as a high school teacher, as a lecturer, as a promoter of scientific knowledge, as a writer, and a public figure.

The body of the article goes on to discuss the problem of the history of the acclimatization garden. In early 20th century acclimatization was put on a scientific basis. One of the first institutions in the Academy of Sciences, which started work on the introduction and acclimatization of plants, was acclimatization garden, founded by M. Kashchenko in 1914. The acclimatization garden is mentioned to be originally created on private land, where M. Kashchenko and his family lived in a house, belonging to the Kiev Polytechnic Institute (1912). Then the scientist received the right to temporarily use the former institute of pomology garden. In 1918 acclimatization garden became the part of the UAS scientific institutions. Working staff of the Acclimatsad conducted intensive educational activities, participating in launching of agricultural exhibition (1927). In 1928 acclimatization garden was allocated in a separate institution that later established UAS

УДК 94 (477):324

© Олена Гтра
(Ирпінь)

АКАДЕМІК МИКОЛА КАЩЕНКО ЯК ОРГАНІЗАТОР РАБОТИ АККЛИМАТИЗАЦІЙНОГО САДУ

У статті автор досліджує діяльність академіка М.Ф. Кащенко в галузі акліматизації. Довопнено біографію вченого за особовим архівним фондом. Розкрито організаційні навички діяльності, визначено місце і роль вченого у галузі біологічної науки та культури в першій третині XX ст. Досліджено історію створення Акліматизаційного саду. Відзначено популяризацію наукових знань та широкі різнобічні інтереси вченого.

Ключові слова: М. Кащенко, академік, вчений, професор, акліматизація, Акліматизаційний сад.